İki Secde Arasındaki Oturuşta Ellerin Durumu

Ebu Muaz Seyfullah Erdoğmuş

Takdim

بســــــــم الله الرحمن الرحيم

Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.

"Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekirse öyle korkun ve siz ancak müslümanlar olarak ölünüz." (Al-i İmran; 3/103)

"Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan ve ondan da eşini var eden, her ikisinden birçok erkek ve kadın türeten Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını kesmekten de sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde tam bir gözetleyicidir." (en-Nisâ; 4/1),

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve dosdoğru söz söyleyin. O da amellerinizi lehinize olmak üzere düzeltsin, günahlarınızı da mağfiret etsin. Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşla kurtulmuş olur." (el-Ahzâb; 33/70-71)

Bundan sonra, Şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın Kelam'ı, yolların en hayırlısı Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan şey bid'attir ve her bid'at sapıklıktır. Her sapıklık da ateştedir.

Allah Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem: "**Namazı benden gördüğünüz şekilde kılın**" buyurmuş, sahabeleri de – Allah hepsinden razı olsun - bu hadise ittiba için Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in namazını dikkatle takip etmişler, en küçük ayrıntısına kadar gördüklerini anlatmışlardır. Namazın şekliyle ilgili bir çok mustakil risaleler kaleme alınmıştır. Bunlar içerisinde Türkçeye terceme edilen: Elbani'nin Sıfatu Salati'n-Nebi kitabı ile Ebu Said Muhammed el-Yarbuzi hocamızın "Kitab ve Sünnete Göre Namaz" adlı kitabını özellikle tavsiye ediyorum.

Sırtlarındaki heybelere çakıl dolduran, sonra diyar diyar gezip taşları yaldızla boyattıktan sonra inci diye dağıtan kıyas ve mezhep taraftarları, sünnetle amel edenleri fitne çıkarmakla suçlamakta, maslahat için(!) halkın

yanında onlar gibi davranmak gerektiğini savunmaktalar. Bütün bunlara rağmen “Selefi” ve “Guraba” olduklarını, Kitap ve sünnet ile amel edenlerin de “Zahirî yahut hadis mealcisi(!)” olduklarını da iddia etmekten hiç çekinmemektedirler.

Deve kuşuna “yük taşı” demişler, “Ben kuşum” demiş. “O halde uç” demişler, “Ben deveyim” demiş.

Cehaletini ilim ehlinin sözleriyle ambalajladıktan sonra vitrine koyanlardan biri, kıyası dinde şer’i delil olarak görmeyen Ehl-i Sünnet mensuplarına karşı delil getirmek adına:

“*Allah rasulünün iki secde arasındaki oturuşunda ellerin nereye konulacağını bildiren hadis yoktur. Kıyas yapmaya mecburuz*” gibi mugalatalarda bulunmuş.

Bu risaleyi sadece bu meseleye cevap mahiyetinde hazırlamıştım. Risaleye tekrar göz attığımda bazı meselelerin daha fazla pekiştirilmesi, özellikle bazı ilim ehlinin bu risalede delil getirilen hadis hakkında “Şaz” ifadesini kullanmış olmasıyla ilgili şüphenin daha doyurucu şekilde giderilmesi gerektiğini gördüm. Bunun üzerine bazı açıklamalar ilave ettim.

Muvvaffakiyet Allah’tandır.

Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukâbâdî

1-Vail b. Hucr radıyallahu anh Hadisi:

حدثنا عبد الله حدثني أبي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَبَّرَ فَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ كَبَّرَ يَعْنِي اسْتَفْتَحَ الصَّلَاةَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ كَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ رَكَعَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ وَسَجَدَ فَوَضَعَ يَدَيْهِ حَذْوَ أُذُنَيْهِ ثُمَّ جَلَسَ فَافْتَرَشَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى رُكْبَتِهِ الْيُسْرَى وَوَضَعَ ذِرَاعَهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى ثُمَّ أَشَارَ بِسَبَّابَتِهِ وَوَضَعَ الْإِبْهَامَ عَلَى الْوُسْطَى وَقَبَضَ سَائِرَ أَصَابِعِهِ ثُمَّ سَجَدَ فَكَانَتْ يَدَاهُ حِذَاءَ أُذُنَيْهِ

Abdullah b. Ahmed – babası Ahmed b. Hanbel (4/317) – Abdurrazzak – Sufyan – Asım b. Kuleyb – babası - Vail b. Hucr radıyallahu anh isnadıyla:

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'i tekbir aldığında – yani namaza başlangıç tekbirinde - ellerini kaldırırken gördüm. sonra rüku ettiğinde ellerini kaldırdı, sonra semiallahu limen hamideh dediğinde ellerini kaldırdı ve secde etti. Ellerini kulaklarının hizasında tuttu. Sonra sol ayağını yayarak oturdu ve sol elini sol dizine, sağ dirseğini sağ dizinin üzerine koydu. İşaret parmağı ile işaret etti, başparmağını orta parmağının üzerine koyarak diğer parmaklarıyla halka yaptı. Sonra secde etti. Elleri kulakları hizasındaydı.[1]

Şuayb el-Arnaut: "İsnadı sahih, ravileri güvenilirdir" dedi. Es-Saati de isnadı ceyyid demiştir.[2]

---

[1] Ahmed (4/317) Taberani (22/34) Abdurrazzak (2/68 no: 2522)

[2] Fethu'r-Rabbani (3/149)

Hadisin İsnadı Hakkında Mülahazalar:

1- Bazıları Süfyan es-Sevrî'nin Asım b. Kuleyb'den muan'an rivayette bulunduğunu, es-Sevrî'nin müdellis olması sebebiyle muan'an rivayetinin hüccet olamayacağını söylemişlerdir.

Bazıları buna cevap vermek için şöyle demişlerdir: Bu rivayette geçen Süfyan, es-Sevri değil, İbn Uyeyne'dir. Zira el-Humeydi Müsnedinde; Bize Süfyan tahdis etti, dedi ki, bize Asım b. Kuleyb el-Cermi tahdis etti dedi ki, babamın şöyle dediğini işittim: Vail b. Hucr el-Hadrami dedi ki: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i gördüm…"[3] böylece hadisi rivayet etti.

Yine eş-Şafii Müsned'inde; bize Sufyan haber verdi, o Asım b. Kuleyb'den, dedi ki: babamı şöyle derken işittim: Vail b. Hucr bana tahdis edip dedi ki:… hadisi böylece rivayet etti.[4]

Es-Sevri, el-Humeydî'nin ve eş-Şafiî'nin şeyhlerinden değildir. Bilakis el-Humeydi'nin rivayet aldığı kimseler onuncu tabakada bulunanlardır. İbn Uyeyne de bu tabakadandır. Abdurrazzak ve muasırları ise dokuzuncu tabakadandır. Et-Tehzib'de ve diğer eserlerde zikredildiği gibi onlar es-Sevrî'den ve İbn Uyeyne'den rivayette bulunmuşlardır.[5] Ama eş-

---

[3] Humeydi (2/392 no:885)
[4] Şafii Müsned (1/176)
[5] Tehzibu'l-Kemal (18/53)

Şafii dokuzuncu tabakadan olsa da es-Sevri'den rivayette bulunmamıştır. O (es-Sevri'den değil) sadece Sufyan İbn Uyeyne'den rivayette bulunmuştur.

Yine Beyhaki bunu rivayet ederek sonunda şöyle demiştir: "Aynı şekilde bunu el-Humeydi ve başkaları İbn Uyeyne'den rivayet etmişlerdir."[6]

Böylece bu rivayette geçen Süfyan; es-Sevri değil İbn Uyeyne'dir demişlerdir.

Cevap: Bu batıl bir iddiadır. Zira Abdurrazzak her iki Süfyan'dan da rivayette bulunmuştur.[7]

Lakin Abdurrazzak ve muasırları dokuzuncu tabakadandırlar. Onların üstünde sekizinci ve yedinci tabakadan – ki onlar es-Sevrî'ye yetişmiş ve ondan rivayette bulunmuşlardır – Sufyan diyerek mutlak zikretmekle rivayet ederlerse bunda kastedilen İbn Uyeyne değil, es-Sevri'dir.[8]

Daha şaşırtıcı olanı şudur ki, Abdurrazzak Musannef'inde es-Sevrî'den, o Asım b. Kuleyb'den, o da babasından, o da Vail b. Hucr'den… şeklinde rivayet etmiştir.[9] Ahmed b. Hanbel de bu hadisi Abdurrazzak'tan rivayet etmiştir.

---

[6] Beyhaki (2/24)
[7] Tabakatu'l-Huffaz (1/158 no:337) Tehzibu'l-Kemal (18/56)
[8] Bkz.: Siyeru A'lami'n-Nubela (7/466)
[9] Musannef (2/68 no:2522)

Abdurrazzak; es-Sevrî'den rivayet ettim diyor, bunlar ise hayır o es-Sevri değil, İbn Uyeyne'dir diyorlar!

2- Ahmed'in Müsned'inde ve Abdurrazzak'ın Musannef'inde rivayet ettikleri hadis Ebu Abdullah Sufyan b. Said b. Mesruk es-Sevri el-Kufi'den rivayet edilmiştir. İbn Hacer onun hakkında şöyle demiştir: "Sika/güvenilir, hafız, fakih, abid, hüccet bir imam. Bazen tedlis yapardı. O bu hadisi muan'an olarak rivayet etmiştir. Müdellisin an'anesi hüccet değildir.

Cevap: Es-Sevrî bu hadisi Asım b. Kuleyb'den işittiğini açıkça belirtmiştir. Yine Müsned'de şu lafızla rivayet edilmiştir: Bize Yahya b. Adem ve Ebu Nuaym tahdis edip dediler ki; bize Sufyan tahdis etti, dedi ki; bize Asım b. Kuleyb tahdis etti. O babasından, o da Vail b. Hucr'den rivayet ederek dedi ki:

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem secde ettiği zaman ellerini kulakları hizasına koyardı."[10]

Bu isnad, es-Sevri'den işitmeyi açıklamakta, tedlis şüphesini ortadan kaldırmaktadır. Hadis sahih olup hüccet olmaya elverişlidir. Hadis usulü, tahrici, isnad araştırması ve marifetu'r-rical ilmi hakkında biraz bilgisi olanlar bunu kolayca anlar. Allah en iyi bilendir.

---

[10] Ahmed (4/318)

3- Bazıları Abdurrazzak'ın bu rivayette el-Firyabî'ye muhalefet ettiğini iddia etmişlerdir. Zira Abdurrazzak'ın es-Sevri'den naklen zikrettiği: "Sonra secde etti" ziyadesini el-Firyabi'nin es-Sevri'den rivayetinde zikretmemiştir. el-Firyabi'nin es-Sevri'nin meclislerine devamının Abdurrazzak'tan daha fazla olduğu gerekçe gösterilmiştir. Şeyh Elbani es-Sahiha'da şöyle demiştir:

"İşaretten sonra "sonra secde etti" lafzı ile yalnızca Abdurrezzak – Sevri'den rivayet etmiştir. Sevri'nin sohbetine sürekli devam eden Muhammed b. Yusuf el-Firyabi bu secde lafzını zikretmemiştir.[11]

Bunun mutabisi Ahmed'in Müsned'inde (4/318) Abdullah b. Velid – Sufyan yoluyla rivayetidir. İbnu'l-Velid, saduktur, bazen yanılır. Onun Firyabi'ye mutabi rivayeti, mutabaata Abdurrazzak'ın rivayetinden daha tercihe şayandır. Özellikle onun (Abdurrazzak'ın) hal tercemesinde karşı çıkılan hadisler bulunduğu zikredilmiştir. Bunlardan birisi de Sevri'den rivayetidir. Bkz.: İbn Hacer: Tehzib, Zehebi: Mizan.

Abdurrazzak'ın bu ziyadeli rivayeti onun yanılgılarındandır. Bunu destekleyen hususlardan birisi, Abdulvahid b. Ziyad, Şube, Zaide b. Kudame, Bişr b. Mufaddal, Züheyr b.

---

[11] Taberani (22/33)

Muaviye, Ebu'l-Ahvas, Ebu Avane, İbn idris, Selam b. Süleyman, Süfyan b. Uyeyne ve başkaları gibi güvenilir hafızlardan bir cemaatin mahfuz rivayette Vail radıyallahu anh hadisinde bu ziyadeyi zikretmemiş olmalarıdır. Hatta daha önce geçtiği gibi onların lafızlarında işaretin teşehhüd oturuşunda olacağı açıkça zikredilmiştir."[12]

Cevap: İlk olarak muhaddislere göre "şaz" ne demektir, ikinci olarak bu hadis şaz'ın tarifine uyuyor mu? Eğer uyuyorsa işittik ve itaat ettik deriz. Aksi halde sahih hadis amel etmeye ve delil getirmeye elverişlidir. Üçüncü olarak da sika/güvenilir ravinin ziyadesi ne demektir? Bunları görelim:

a- Şaz hadis:

en-Nevevî et-Takrib'de şöyle der: "Şafii'ye ve Hicaz alimlerinden bir topluluğa göre şaz: güvenilir bir ravinin, insanların rivayet ettiklerine aykırı rivayette bulunmasıdır. insanların rivayet etmedikleri bir rivayette bulunması şaz değildir."

El-Halîlî şöyle demiştir: "Hadis hafızlarına göre şaz: sadece bir isnadı olup güvenilir ravinin bunda muhalefet etmesidir. Güvenilir olmayan ravi muhalefet ederse ona metruk denir. Güvenilir ravinin getirdiği muhalif rivayet hakkında duraklanır, o delil olmaz."

---

[12] Elbani Sahiha (1247)

El-Hakim şöyle demiştir: “Adalet ve zabt sıfatına sahip bir ravinin kendisinden daha iyi ezberi olan raviye muhalif rivayette tek kalması halinde rivayeti şazdır, reddedilir. Eğer adil ve zabtına güvenilen bir ravi, kendisinden daha güvenilir olan raviye aykırı rivayette bulunmazsa, tek kalmış olsa da rivayeti sahihtir. Eğer zabtı hususunda güvenilir bulunmamışsa ve zabit derecesinden de uzak değilse rivayeti hasendir. Şayet zabit derecesinde değilse şaz ve münkerdir, bu rivayet reddedilir. Neticede reddedilen şaz: tek kalan güvenilir ravinin, kendisinden güvenilir olana aykırı olarak rivayette bulunmasıdır.

Yani şaz: güvenilir veya makbul bir ravinin kendisinden daha güvenilir veya daha öncelikli olan bir raviye aykırı rivayette bulunup tek kalmasıdır. Hatib el-Bağdadi bu tarif hakkında neredeyse icma zikreder.[13]

b- Bu hadis hakkında şaz denilmesi doğru mudur?

Bilmek gerekir ki el-Firyabi’nin veAbdurrazzak’ın rivayetleri arasında bir fark vardır. Firyabi’nin rivayetinde zikredilen ‘parmakla işaret’ ya teşehhüd oturuşu hakkında olup iki secde arasındaki oturuşta bu işaret zikredilmemiştir, ya da iki secde arasındaki oturuş hakkında olup kapalı şekilde gelmiştir:

---

[13] Bkz.: Baisu’l-Hasis.

“Bize Sufyan, Asım b. Kuleyb’den, o babasından, o da Vail b. Hucr radıyallahu anh’den rivayet etti, dedi ki:

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’i gördüm. Sağ elini sol eli üzerine koymuştu. Oturduğu zaman sol ayağını yaydı. Dirseklerini uyluklarına koydu ve işaret parmağıyla işaret etti.”[14]

Abdurrazzak’ın rivayeti ise bunun iki secde arasında oturuşta olduğunu açıkça belirtmektedir. Nitekim hadisin metnini yukarıda zikretmiştik.

Her iki durumda da Abdurrazzak’ın bir muhalefeti yoktur. Abzurrazzak’ın rivayeti başka bir durumu, Firyabi’nin rivayeti başka bir durumu zikretmiyor. Her ikisi de aynı durumu anlatırken Firyabi eksik, Abdurrazzak tam rivayet etmiştir.

El-Mizzi der ki: “Ebu Bekr b. Ebi Hayseme dedi ki: Yahya b. Main’den işittim, ona es-Sevri’nin ashabı sorulduğunda şöyle dedi: “Abdurrazzak, el-Firyabi, Ubeydullah b. Musa, Ebu Ahmed ez-Zubeyri, Ebu Asım, Kabisa ve bunların tabakasında bulunanların hepsinin Süfyan’dan rivayetleri birbirlerine yakın mertebededir. Onlar Yahya b. Said, Abdurrahman b. Mehdi, Vekî, İbnu’l-Mubarek ve Ebu Nuaym’dan aşağıdadırlar.”[15]

---

[14] Taberani (22/33)
[15] Tehzibu’l-Kemal (18/56)

El-Firyabi'nin derecesi Abdurrazzak'ın derecesine yakındır. Lakin Firyabi, es-Sevri'den rivayet hususunda Abdurrazzak'tan önceliklidir. Nitekim İbn Hacer şöyle demiştir: "Sika, fazilet sahibi. Denildi ki: Süfyan'dan rivayette bazı hatalar yapmıştır. Bununla beraber o (Firyabi) Abdurrazzak'tan önceliklidir."[16]

Lakin bu öncelik, bazılarının iddia ettikleri gibi Abdurrazzak'ın rivayetinin, Firyabi'nin rivayeti karşısında şaz olmasını gerektirmez. Zira Firyabi, her ne kadar Abdurrazzak'tan öncelikli olsa da, - bu öncelik her açıdan değildir – ve Süfyan'ın meclisine daha çok devam etmiş bulunsa da Firyabi Süfyan'dan bazı rivayetlerinde hata etmiştir. Bu hadiste de hata etmiş olması ihtimal dahilindedir. Firyabi'nin zikretmediği bu ziyadeyi Abdurrazzak zikretmiştir. Zira Abdurrazzak ömrünün sonlarında kör olmuş ve hafızasında değişme olmuştur. Ancak bundan öncesinde ezberi Firyabi'den daha kuvvetli idi. Malumdur ki Ahmed b. Hanbel'in Abdurrazzak'tan rivayeti onda bu problemlerin ortaya çıkmasından önce, hicri 200 yılının tamamlanmasından önce olmuştur.[17]

Böylece bu hadis hakkında 'şaz' denmesinin uygun olmadığı anlaşılmış oldu. Allah en iyi bilendir.[18]

---

[16] Takribu't-Tehzib (1/515 no:6415)
[17] Suyuti Tabakatu'l-Huffaz (1/158, 159 no:337)
[18] Bkz.: Ebu Abdurrahman Muhammed Refik b. Tahir, Cilau'l-Ayneyn (s.6)

Nitekim Şeyh İbn Useymin rahimehullah Fetava'sında[19] şöyle demiştir: "Bazıları Vail b. Hucr hadisinin şaz olduğunu iddia etmişlerdir. Bu doğru değildir. Zira Hadis alimlerine göre şaz: güvenilir bir ravinin kendisinden daha güvenilir olan bir raviye muhalif rivayette bulunmasıdır. Peki Vail hadisinde muhalefet nerede? Zira Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'den, iki secde arasında sağ elini yaydığı varid olmamıştır. Böylece Vail radıyallahu anh hadisi şahid olmaktadır. Bu yüzden İbn Kayyım rahimehullah, iki secde arasında da sağ elin teşehhüddeki gibi olacağı görüşündedir.[20]"

Diğer rivayette "Teşehhütte oturduğu zaman" denilmesine gelince, İbn Useymin buna da Fetava'l-Erkani'l-İslam adlı kitabında şöyle cevap vermiştir:

"Birincisi genel, ikincisi özeldir. Özelin genele uygun bir hükümle zikredilmesi tahsisi gerektirmez diye bir kaide vardır. mesela bir adam diğerine: İlim talebelerine ikramda bulun, der. Ve ona bir de: Muhammed'e ikramda bulun, der. Muhammed de bir ilim talebesidir. Bu, diğer ilim talebelerine ikramda bulunmamayı gerektirmez. Usul alimleri bunu bir ilke olarak kabul etmişlerdir. Şeyh eş-Şankiti Advau'l-Beyan adlı tefsirinde bunu anlatmıştır. Eğer: İlim talebelerine ikramda bulun, dese, sonra da: Derste uyuyanlara ikramda bulunma, dese, işte

---

[19] (13/143)
[20] Zadul Mead (1/238- Arnavut kardeşlerin tahkiki)

bu tahsisi gerektirir. Çünkü onu genel hükme muhalif bir hükümle zikretti."[21]

Halid b. İbrahim es-Sak'abî de el-Kavlu'r-Racih'te şöyle demiştir: "İki secde arasındaki oturuşta eller teşehhüdde olduğu gibi dizlerin üzerine parmaklar açık vaziyette konur. Küçük parmak, yüzük parmağı ve orta parmak baş parmak ile tutularak halka yapılır ve Allah Teala zikredilirken işaret parmağı ile işaret edilir."[22]

c- Güvenilir Ravinin Ziyadesinin Hükmü

Hafız, güvenilir imamlardan biri olan, meşhur Musannef sahibi Abdurrazzak'ın ömrünün sonunda hafızasının değiştiğini ve kör olduğunu zikretmiştir. Fakat ondan yapılan ve başkası tarafından zikredilmeyen ziyadeli nakil sıhhatli zamanında iken olmuştur. Bu ziyadenin hükmünü öğrenmemiz gerekir:

İbn Cema'a şöyle der: "Güvenilir ravinin ziyadesi üç kısımdır:

Birincisi: Güvenilir ravilere aykırı olarak rivayet edilendir ki daha önce şaz hadis hakkında açıklandığı gibi bu reddedilir.

İkincisi: Güvenilir râvi, rivayet ettiği haberle başkalarının rivayetine hiçbir surette muhalif düşmez; bu durumda her hadîs, hepsi

---

[21] İbn Useymin Fetava Erkani'l-İslam (no: 252)

[22] Halid b. İbrahim es-Sak'abi Kavlu'r-Racih Maa'd-Delil (2/93-96)

güvenilir olan râvilerin, rivayetiyle tek kaldıkları hadîs gibidir ve makbuldür. Hattâ el-Hatîb, böyle bir hadîsin kabulü hakkında ulemânın ittifakı bulunduğu görüşündedir.

Üçüncüsü: Hadisin metninde, aynı hadisi rivayet eden diğer ravilerin zikretmediği ziyadeyi rivayet etmek.

Bir çok imam bununla (üçüncü türden sikanın ziyadesiyle) delil getirmişlerdir. El-Hatîb, fıkıh ve hadîs ashabının, sika olan bir râvinin, rivayetinde tek kalması halinde ziyadesinin makbul olduğu görüşünde olduklarına işaret ederek şöyle der: "Hadîs ehli ve fukahâ, kendisine şer'î bir hükmün taalluk ettiği, yahutta herhangi bir hüküm yönünden bir noksanlığa sebep olacak ziyade arasında herhangi bir ayırım yapmadıkları gibi, sabit bir hükmün değişmesine yol açacak ziyade ile, buna yol açmayacak ziyade arasında da ayırım yapmamışlardır. Hattâ haberin râvisi, bir rivayetinde bu ziyadeyi yapmasa da, başka bir rivayetinde yapmış olsa, yahut onu başkası rivayet etse de kendisi rivayet etmemiş olsa bile, yine bir ayırıma lüzum görmemişlerdir.[23]

Sonuç olarak Abdurrazzak'ın: “Sonra secde etti” şeklindeki ziyadeli rivayeti, hafız ve güvenilir bir ravinin ziyadeli rivayeti olup muhaddisler indinde makbuldür. Es-Sevrî bunu Asım b. Kuleyb'den rivayet etmiştir. Bu konuda getirilen şüpheler reddedilmiştir. Hadis sahih ve

---

[23] El-Kifâye, s. 424-425 el-Menhelu'r-Revi (1/58)

sabit olup amel etmeye ve delil getirmeye elverişlidir.

Aşağıdaki hadislerde namazda yer alan bütün oturuşları kapsayan umumi ifadelerle gelmiştir:

2- İbn Ömer radıyallahu anhuma Hadisi:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِىَّ – صلى الله عليه وسلم– كَانَ إِذَا جَلَسَ فِى الصَّلاَةِ وَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ وَرَفَعَ إِصْبَعَهُ الْيُمْنَى الَّتِى تَلِى الإِبْهَامَ فَدَعَا بِهَا وَيَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى رُكْبَتِهِ الْيُسْرَى بَاسِطُهَا عَلَيْهَا

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem namazda oturduğunda ellerini dizlerinin üzerine koyar, sağ elinin parmağını kaldırarak dua ederdi. Sol elini de sol dizi üzerine koyarak yayardı."[24]

---

[24] Müslim (580) Malik (76) Ahmed (2/147) Beyhaki (2/130) Bezzar (5755)

3- Yine İbn Ömer radıyallahu anhuma Hadisi:

عَنْ عَلِىِّ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُعَاوِىِّ قَالَ : رَآنِى ابْنُ عُمَرَ وَأَنَا أَعْبَثُ بِالْحَصَى ، فَلَمَّا انْصَرَفَ نَهَانِى وَقَالَ : اصْنَعْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– يَصْنَعُ. قُلْتُ : وَكَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ – صلى الله عليه وسلم– يَصْنَعُ؟ قَالَ : كَانَ إِذَا جَلَسَ فِى الصَّلاَةِ وَضَعَ كَفَّهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى وَقَبَضَ أَصَابِعَهُ كُلَّهَا ، وَأَشَارَ بِإِصْبُعِهِ الَّتِى تَلِى الإِبْهَامَ وَوَضَعَ كَفَّهُ الْيُسْرَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُسْرَى.

Ali b. Abdirrahman el-Meavi şöyle demiştir: Abdullah b. Umer radıyallahu anhuma beni namazda taşlarla oynarken gördü. Namazı bitirince beni bundan yasakladı ve şöyle dedi:

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yaptığı gibi yap.” Ben:

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem nasıl yapardı?” dedim. Dedi ki:

“Namazda oturduğu zaman sağ elini sağ dizine koyar, parmaklarını yumar, baş parmağından sonra gelen parmağıyla işaret eder ve sol elini de sol dizine koyardı.”[25]

---

[25] Muslim (580) Malik (198) Ahmed (2/65) Ebu Davud (989) Nesai (2/236) İbn Huzeyme (712) İbn Hibban (1942) Beyhaki (2/130)

4- İbnu'z-Zubeyr radıyallahu anhuma Hadisi:

عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– إِذَا قَعَدَ يَدْعُو وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى ، وَيَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُسْرَى ، وَأَشَارَ بِإِصْبَعِهِ السَّبَّابَةِ ، وَوَضَعَ إِبْهَامَهُ عَلَى إِصْبَعِهِ الْوُسْطَى وَيُلْقِمُ كَفَّهُ الْيُسْرَى رُكْبَتَهُ .

Abdullah b. Zübeyr radıyallahu anhuma dedi ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem (namazda) oturduğu zaman dua eder ve sağ elini sağ dizine, sol elini de sol dizine koyardı. İşaret parmağıyla işaret ederdi. Baş parmağını orta parmağı üzerine koyar, sol eliyle de sol dizini kavrardı."[26]

---

[26] Müslim (579) Beyhaki (2/131)

Hatime

Son olarak İmam Ahmed Rahimehullah'ın: "Bir imamın olmadan bir mesele hakkında konuşmaktan sakın" şeklindeki sözüyle ilgili bir açıklama yapmamız gerekmektedir.

Altın Kaideler adlı çalışmamda şu kaideyi zikretmiştim: "**İmamlardan birinin öncülüğünü yapmadığı bir meselede konuşmamak gerekir**."

Bu kaide ancak hakkında nas bulunmayan meseleler hakkındadır. Hakkında Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadisinden nas bulunan meselede ise önceki imamlardan hiçbiri bunu bilmese ve dile getirmese dahi onunla amel edilir. Zira hadis kendi başına delildir.

Hakkında nas bulunmayan ve kendi zamanlarında mevcut olmasına rağmen selefin hakkında konuşmadığı meselelere gelince, müslümanın yeni bir görüş ortaya koyması meşru değildir.

Şeyhulislam şöyle demiştir: "Sonrakilerin, öncekilerden ayrı olarak ortaya koydukları ve daha önce kimsenin dile getirmediği her görüş hatadır. Nitekim İmam Ahmed b. Hanbel şöyle

demiştir: “Bir imamın olmadan bir mesele hakkında konuşmaktan sakın”[27]

İmam Ahmed’in bu sözü bu risalede zikrettiğimiz sünnetle amel etmeye asla bir engel değildir. Zira sahih hadisle sabit olmuştur. Hamd ve minnet Allah’adır.

---

[27] Mecmuu’l-Fetava (21/291)

İçindekiler